

УДК 392(=161.2):[930.85:327-027.512

КЛЕПАР МАРІЯ, кандидат педагогічних наук,
доцент ДВНЗ "Прикарпатський національний
університет імені Василя Стефаника"

НАЦІОНАЛЬНІ ТРАДИЦІЇ В ДУХОВНОМУ РОЗВИТКУ ФАХІВЦІВ З МІЖНАРОДНИХ ВІДНОСИН

MARIJA KLEPAR, PhD (Candidate of Pedagogical Sciences),
associate professor Department of Pedagogy elementary
education State Higher Educational Institution Vasyl Stefanyk
"Precarpathian National University"

NATIONAL TRADITIONS IN SPIRITUAL DEVELOPMENT

У статті автором проаналізовано роль національних традицій у духовному становленні фахівців-міжнародників. Обґрунтовано, що знання, які стосуються духовних надбань, набуті молодими людьми під час навчання, повинні виступити стимулятором активного звернення українців до вивчення особливої за своєю суттю, істинно правдивої історичної духовної спадщини свого народу, закоріненої у фольклор (народну творчість) і збереженої в будь-якому прояві на локальному рівні.

Ключові слова: фахівці з міжнародних відносин, виховання, національні традиції, духовність, духовний розвиток особистості.

Summary. The article analyzes the role of national traditions in the spiritual development of personality. It is substantiated that knowledge related to the spiritual achievements acquired by young people during studying should act as a stimulant for the active appeal of young Ukrainians to the study of a special in its essence, a truly true historical heritage of its people, rooted in folklore (folk art) and preserved in any -one manifestation at the local level.

Key words: specialists in international relations, education, national traditions, spirituality, spiritual development of personality.

Мета: обґрунтувати значення національних традицій у духовному розвитку майбутніх фахівців з міжнародних відносин.

Постановка проблеми в загальному вигляді. У Національній стратегії розвитку освіти України до 2021 року наголошено на необхідності створення ефективної системи національного виховання, забезпечення морально-духовного, культурного розвитку, формування соціально зрілої творчої особистості, громадянина України і світу. Майбутнє повинно бути освячене відродженням і розвитком нації, держави, науки й культури, освітніх і виховних систем, плідним міжнародним співробітництвом, високою духовністю й мораллю, свободою особистості і розмахом творчих сил людини.

Тому потребує глибокого вивчення та аналізу питання взаємовпливу і єдності народного, духовного, національного та загальнолюдського, виявлення їх співвідношень і втілення у здобутках вітчизняної педагогічної думки.

Аналіз досліджень і публікацій. У різний час розвитку суспільства народні традиції виховання були близькими багатьом відомим педагогам. Вони, зокрема, знайшли своє відображення у спадщині Я. Коменського, Й. Песталоцці, К. Ушинського. Педагогічні теорії українського народу глибоко розкрито у творчих набутках Б. Грінченка, О. Духновича, Г. Сковороди. Фундаментальне значення для дослідження проблем національної духовної культури має етнопедagogічна спадщина педагогів, етнографів, письменників: Т. Шевченка, І. Франка, Лесі Українки, М. Коцюбинського, О. Воропая, М. Драгоманова, Г. Ващенко та інших. Теоретичним і практичним внеском у народно-педагогічну теорію нашого часу слугують праці та діяльність М. Волкова, М. Стельмахо-

вича, В. Сухомлинського та інших. Основою сучасних досліджень проблем формування професійної компетентності майбутніх учителів на засадах духовно-моральних цінностей є праці І. Беха, О. Будник, Г. Васяновича, О. Докукіної, Н. Кузьміної, М. Лещенко, В. Семиченко, Р. Скульського, В. Сластьоніна, В. Сімонова, Н. Тализіної, Г. Філіпчука, Р. Шакурова, О. Щербакова та інших.

Виклад основного матеріалу дослідження. Як засвідчує аналіз джерелознавчої літератури, у вирішенні проблеми формування духовності молоді все чіткіше проявляються недоліки у практиці професійної підготовки майбутніх фахівців до здійснення відповідної діяльності. Тому в майбутніх фахівців-міжнародників необхідно розвивати здатність осмислювати загальнолюдські, національні, особистісні цінності, збагачувати й передавати новим поколінням взірці духовної, матеріальної культури, серед яких чільне місце посідають гуманістичні цінності, національні та духовні пріоритети.

Духовність – це категорія, яка розкриває людину як істоту, котра глибоко вкорінена в культуру, є гуманною, моральною, із широкими пізнавальними інтересами. Вона не існує поза національною свідомістю. Духовність – поняття синтетичне, узагальнювальне і всеохоплююче, воно включає такі поняття, як: духовна культура, духовні потреби, духовні інтереси, духовне життя, виявляється в багатстві внутрішнього світу особи, її ерудиції, розвинутих інтелектуальних та емоційних запитах.

Кожна особистість, поступово засвоюючи ідеї, ціннісні орієнтації, емоційно-естетичні надбання народу, сама емоцій-

но засвоює певні компоненти духовності, виробляє своє ставлення до них, реалізуючи у практичній діяльності.

Духовна сутність молодого людини виявляється у ставленні до навколишньої дійсності, природи, мистецтва, до всього того, що є смислом людського буття. У становленні людської індивідуальності, розвитку духовності підрастаючих поколінь особливу роль відіграє мистецтво, яке звертається до почуттів, пробуджує в дитячій особистості закладені природою людські якості, яскраво передає картини емоційного людського життя, відчуття істинної цінності людської пристрасті.

У підготовці майбутнього фахівця домінують значення має народна творчість як основа і ядро всієї етнічної культури в духовному становленні молоді. Це означає, насамперед, озброєння конкретною методологією та новітніми технологіями навчання; спрямування розвитку на формування необхідних для сьогодення рис та бажань, що характеризуватимуть його як дослідника народної творчості, який зможе вивчати, аналізувати, пропагувати, а далі й застосовувати здобуті знання в реальному житті.

На думку науковців (Н. Кузьміна, В. Сластьонін), предметом особливої уваги суб'єктів дипломатичної діяльності має стати духовно-моральна атмосфера, яка має сприяти розвитку людського в людині. Така атмосфера виникає у процесі співробітництва, спільної життєдіяльності, спілкування суб'єктів дипломатії, міжособистісних взаємин. Це потребує оволодіння майбутніми фахівцями особистісно орієнтованими технологіями [6, с. 29]. Наріжні цінності, норми, ідеали соціально-культурного контексту відображаються в духовно-моральному світі.

Насамперед, майбутні фахівці з міжнародних відносин мають оволодіти філософськими знаннями про світ, суспільство, людину; історичними – про закони еволюції суспільства, культури, науки; культурологічними – про розвиток суспільних систем, їхні культури, цінності (релігійні, політичні, соціальні); психологічними - про соціальні установки, поведінку людей; загальнокультурними – про культурно-історичну унікальність національної і світової історії, знання рідної мови і культури народу, а також інших народів тощо.

Засобами досягнення духовно-моральних цілей можуть бути визначені: вітчизняна гуманітарна культура; ціннісно-орієнтаційні домінуючі, культурно-символічний архів народу, традиції, мораль, мистецтво, релігія, картини духовного життя народу, традиції

вітчизняної філософії освіти; освітнє середовище ВНЗ, що сприяє розкриттю сутнісних сил людини, особистісному розвитку; духовно-моральні, етичні ідеали, відповідно до яких майбутній фахівець ідентифікує себе; інформаційні і комунікативні технології.

Так, відроджуючи духовність особистості на основі використання національних традицій, необхідно, насамперед, відроджувати національні цінності і святині. Завдяки використанню в роботі із студентством давніх зразків цього жанру можна досягти неабияких результатів у напрямі розвитку духовності, насамперед, формуванні відчуття власної причетності до існування і творення етнокультури.

Важливою умовою роботи зі студентами є опрацювання наявних пісенно-обрядових зразків місцевого фольклору, що певною мірою впливає на його відтворення: або не втручається у давній текст і наспів, повністю зберігаючи його першооснову, що є найправильнішим і найнеобхіднішим у роботі, або ж обережно й мудро піддає наявний матеріал сучасній транскрипції, не порушуючи регіонального фольклорного компонента.

Важливе місце у формуванні духовності майбутнього фахівця з міжнародних відносин має релігія. Зазначимо, що більшість мешканців західного регіону України належить до однієї з основних християнських конфесій, завдяки чому для нас характерне розширення святкового часового простору, який стосується і такої значної події, як Різдво Христове. Порівняно з особами старшого покоління, які є основними носіями різдвяної пісенно-обрядової традиції, молодим людям менш властиве пошанування цього свята. Однак вони не так відповідально, як старші, сповідують його давню систему певних заборон, в основі яких лежать традиційні вірування, а порушення їх може призвести до "божого покарання".

Не завжди сучасне покоління володіє знаннями про те, що традиції різдвяних свят є відображенням особливої, специфічної системи духовно-моральних цінностей, яка, будучи важливим механізмом, регулює соціальні взаємини, сприяє формуванню світогляду, фундаментальних структур моральності й духовних вартісностей особливо в молоді: "Характеристична особливість світогляду нашого народу, як вона відбилася в народній пісні, є високий ідеалізм на релігійній основі. В ідеальному образі людини, передусім, підкреслюються високі властивості душі" [3, с. 120].

Збереження давніх звичаїв та обрядів,

генетично закорінених у добро, людську мудрість, світлість надій, забезпечується усним шляхом, тісно пов'язаним із даною традицією, і має практичну значимість. Саама це передбачає набуття знань через спадкоємність, безпосередні неформальні контакти з живими носіями; трансформацію традиції відбувається "з вуст в уста", що найчастіше притаманно сільській місцевості, у міській місцевості передача здійснюється за допомогою аудіо-та відеозаписів необхідних автентичних форм.

Сьогодні, на початку XXI ст., як і багато віків тому, у словах і діях фольклору, що відтворював процеси землеобробства, простежується чіткість "аграрної магії": закликання, орання, сіяння, вирощування врожаю тощо.

Обряди аграрної зимової тематики даної території з їх багатою пісенністю, на думку вчених, можна віднести до найархаїчніших. Для них обов'язковим є безпосередній діалог або ж спонування до нього, що якнайкраще розкриває давню хліборобську та родину тематику.

Важливими у назрілих у суспільстві процесах стають питання, що стосуються осмислення й оцінки самою молоддю багатівікових надбань української народної творчості (фольклору), формування серед молоді розуміння того, що феномен такого явища, насамперед, повинен цілком правомірно сприйматися як синонім етнічної самобутності і приналежності до даного етносу.

Необхідною умовою духовного розвитку майбутніх фахівців є оволодіння ними практичними вміннями:

гностичними (осмислювати сутність і структуру духовно-морального виховання, аналізувати психолого-педагогічні умови розвитку моральної поведінки, урахувати особливості роботи, вивчати наукову літературу з проблеми морального виховання особистості);

проектувальні (формулювати провідні цілі та завдання духовно-морального виховання, опираючись на теоретичні концепції, здобутки народної педагогіки, передовий досвід, проектувати основні напрями, зміст, форми, засоби та методи духовно-морального виховання, моделювати власну діяльність щодо збагачення досвіду духовно-моральної поведінки);

конструктивні (реалізувати поставлені цілі, завдання шляхом відбору доцільного змісту духовно-морального виховання, виділяти суттєве у випадкових фактах моральної поведінки, вчинків конструювати систему різноманітних форм, методів організації духовно-морального виховання, моделювати вихо-

вувальні ситуації, спрямовані на розвиток моральної свідомості особистості);

комунікативні (встановлювати доцільні відносини в соціумі у процесі різноманітних форм організації духовно-морального виховання, формувати ціннісне ставлення особистості до народних традицій, ідеалів);

організаторські (спрямовувати процес духовно-морального виховання особистості у професії, організовувати заходи з морально-етичних проблем, сприяти прагненню до морального самовдосконалення, саморозвитку, стимулювати накопичення морального досвіду, ціннісних орієнтацій, організовувати власну діяльність щодо збагачення духовно-морального досвіду, вдосконалення особистісних моральних рис.

На основі аналізу сучасних наукових підходів визначимо педагогічні умови духовного розвитку майбутніх фахівців на засадах національних традицій [3; 6]:

- гуманістична спрямованість процесу розвитку духовної сфери майбутнього фахівця;
- здійснення індивідуально-творчої професійної підготовки студентів;
- наявність професійного зразка особистості викладача ВНЗ;
- досвід культуротворчої, духовно спрямованої діяльності;
- вивчення та засвоєння майбутніми вчителями кращого вітчизняного та зарубіжного досвіду, пов'язаного із упровадженням нових технологій;
- вивчення та упровадження у процес навчання ВНХ дисциплін народознавчого характеру;
- ознайомлення з передовими педагогічними технологіями, сучасними засобами освіти і виховання духовно-морального спрямування.

Висновки з дослідження та пер-

спективи подальших розвідок у даному напрямі. Для успішного розвитку духовності майбутніх фахівців з міжнародних відносин на засадах національних традицій необхідно:

збагачувати навчальний процес розробленими завданнями духовно-морального змісту;

організовувати науково-дослідну роботу у зазначеному напрямі; під час практики спрямовувати фахівців на організацію роботи в напрямі духовно-морального змісту.

Разом з тим освіта націлює студентів на оволодіння цілісною системою духовних, морально-етичних знань, переконань, почуттів, розвитку моральної свідомості, формування моральної поведінки і в цілому, на морально достойне життя та діяльність як важливої передумови професійного та особистісного становлення.

Перспективи подальших досліджень ми вбачаємо у проведенні широкого кола наукових узагальнень щодо оволодіння майбутніми фахівцями з міжнародних відносин основами професійної компетентності на засадах духовно-моральних цінностей.

ЛІТЕРАТУРА

1. Ващенко Г. Виховний ідеал / Г. Ващенко. – Полтава : Ред. газета "Полтавський вісник", 1994. – 120 с.
2. Гавріна Н. І. Концепції трансформації етнічної ідентичності в сучасному суспільстві / Н. І. Гавріна // Нова парадигма. – КНПУ ім. Драгоманова, 2007. – В. 65. – Ч. II. – С. 31–36.
3. Грица С. В ім'я збереження фольклору / С. Грица // Фольклор у просторі та часі. – Тернопіль. – 2002. – 228 с.
4. Іваницький А. Хрестоматія з ук-

раїнського музичного фольклору (з поясненнями та коментарями) : [навчальний посібник для вищих навчальних закладів культури і мистецтв] / А. Іваницький. – Вінниця : Нова книга, 2008. – 520 с.

5. Попович М. Філософська і соціологічна думка / М. Попович // Народна творчість та етнографія. – 1990. – № 3. – 52 с.

6. Практикум з педагогіки / за ред. О. А. Дубасенюк. : навч. посібник. Вид. 3-тє поп. і перероб. – Київ. – Центр навч. літ. 2004. – 483 с.

REFERENS

1. Vashhenko G. Vy'xovny'j ideal / G. Vashhenko. – Poltava : Red. gazeta "Poltavs'ky'j visny'k", 1994. – 120 s.
2. Gavrina N. I. Konceptsiyi transformacij etnichnoyi identy'chnosti v suchasnomu suspil'stvi / N. I. Gavrina // Nova parady'gma. – KNPУ im. Dragomanova, 2007. – V. 65, Ch. II. – S. 31–36.
3. Gry'cza S. V im'ya zberezhennya fol'kloru / S. Gry'cza // Fol'klor u prostori ta chasi. – Ternopil'. – 2002. – 228 s.
4. Ivany'cz'ky'j A. Xrestomatiya z ukrajyn's'kogo muzy'chnogo fol'kloru (z pojasnennyamy' ta komentaryamy') : [navchal'ny'j posibny'k dlya vy'shhy'x navchal'ny'x zakladiv kul'tury' i my'stecztv] / A. Ivany'cz'ky'j. – Vinny'cya : Nova kny'ga, 2008. – 520 s.
5. Popovy'ch M. Filosoф's'ka i sociologichna dumka / M. Popovy'ch // Narodna tvorchist' ta etnografiya. – 1990. – № 3. – 52 s.
6. Prakty'kum z pedagogiky' / za red. O. A. Dubasenyuk. : navch. posibny'k. Vyd. 3-tye pop. i pererob. – Ky'yiv. – Centr navch. lit. 2004. – 483 s.

Стаття надійшла 17.10.2018 р.